

Uzasadnienie

W przeddzień 100. Rocznicy Plebiscytu na Powiślu, Warmii i Mazurach Radni Gminy Kwidzyn pragną wyrazić głęboką wdzięczność wszystkim tym, którzy przed stu laty podjęli się trudu odbudowy naszej Ojczyzny i w trakcie Plebiscytu oddali swój głos za Polską.

Liga Narodów, utworzona po pierwszej wojnie światowej przez zwycięskie państwa ententy na podstawie traktatu wersalskiego, miała za zadanie utrzymanie pokoju w Europie wobec zupełnie nowej sytuacji politycznej rejonu. Podczas obrad paryskiej konferencji pokojowej podjęta została decyzja o rozstrzygnięciu sporu granicy polsko-niemieckiej na terenach niejednorodnych etnicznie w drodze plebiscytu. W ten właśnie sposób zdecydowano się także rozstrzygnąć kwestię przynależności ziem leżących na terenie obecnego Powiśla.

W 1920 roku na terenie plebiscytowym odbyła się akcja agitacyjna, prowadzona przez polskich działaczy, której celem była mobilizacja i wzbudzenie tożsamości narodowej Polaków zamieszkujących na terenach Prus. Pracę lokalnych działaczy wsparły również osobistości ze świata polskiej kultury. W tym czasie w okolicy Kwidzyna dotarli m. in. Stefan Żeromski, Jan Kasprzowicz oraz Feliks Nowowiejski.

Ogólny wynik Plebiscytu na Powiślu, Warmii i Mazurach, który został przeprowadzony w dniu 11 lipca 1920 r. był druzgoczący dla Polski. Na przyczynę niepowodzenia opcji polskiej złożyło się wiele czynników. Badacze historii wymieniają tu m.in. przewagę materialną, organizacyjną i propagandową strony niemieckiej w czasie kampanii plebiscytowej czy atmosferę terroru szerzoną przez działalność niemieckich bojówek. Ponadto zwracają uwagę, iż plebiscyt odbył się w bardzo trudnym dla Polski momencie, tj. w czasie generalnej ofensywy Armii Czerwonej w trakcie wojny polsko-bolszewickiej, co skutecznie wykorzystwała propaganda niemiecka nazywając Rzeczpospolitą „państwem sezonowym”, które za chwilę zostanie zajęte przez bolszewików.

Jednak mieszkańcy pięciu wsi z okolicy dzisiejszego Janowa - Małe Pólko, Nowe Lignowy, Kramrowo, Bursztyn i Janowo, opowiedzieli się za przyłączeniem do Polski. W wyniku ich głosowania terenu Prus leżącego po prawej stronie Wisły wydzielono niewielki obszar i włączono w granice Rzeczypospolitej Polskiej. Ze względu na położenie (między Prusami a Wisłą) mieszkańcy nazywali ten obszar "Małą Polską", oraz "Rzeczpospolitą Janowską".

Janowiacy za swoją patriotyczną postawę zapłacili najwyższą cenę. Na początku II. wojny światowej, w październiku i listopadzie 1939 r. niemiecka policja bezpieczeństwa pojmała, a następnie rozstrzelała w Lesie Szpęgawskim działaczy polonijnych z Janowa. Ich męczeństwo, a później sprowadzenie prochów do Janowa i uroczyste złożenie w zbiorowej mogile stało się dodatkowym impulsem wzmacniającym polską tożsamość na tym terenie.

Kontynuacja stuletniej tradycji to wielkie zadanie i odpowiedzialność, dlatego Radni Gminy Kwidzyn wyrażają głębokie uznanie i szacunek względem wszystkich osób, które przyczyniły się do rozwoju „Małej Polski” oraz do podtrzymywania żywej pamięci o losach Janowiaków.

Niech ten piękny jubileusz, który dzisiaj obchodzimy mimo tak niesprzyjających warunków jakim jest trwająca epidemia, pozostanie w pamięci mieszkańców Gminy Kwidzyn i będzie nowym impulsem do budowania naszej małej ojczyzny.

Radni Gminy Kwidzyn pomni tamtych wydarzeń i dla zachowania ich w pamięci społeczeństwa wyrażają wolę ufundowania i zainstalowania tablicy pamiątkowej jak na wstępie przedmiotowej uchwały.

„Niech żyje Polska !”

WOJT
Dariusz Wierzbę